

2.

Signelser från Småland,

antecknade under några på Nordiska museets bekostnad företagna resor 1879 och 1880.

Småland är kanske i högre grad än något af södra Sverges andra landskap rikt på minnen af forntida religiösa åskådningar och fäderneärfda bruk. Orsaken får till en del sökas i landets afskilda läge, hvilket hindrat en ny tids odling att göra sig gällande och undantränga den gamla; men smålänningens benägenhet för det öfvernaturliga och den vördnad, med hvilken han betraktar och vidhåller häfdvunna bruk och seder, kunna dock bäst förklara, att så mycket i synnerhet af gamla öfverlämningar, skrock, sägner och religiösa föreställningsätt ännu träffas hos honom.

Särskildt anmärkningsvärd är den mängd af så kallade signelser eller läsningar, hvilka lefva kvar i folkets minne, och medelst hvilka allmogen på sina ställen än i dag tror sig kunna bota sjukdomar och ormbett, stämma blod, fördrifva skadedjur, o. s. v.

De flesta af dem, för att icke säga alla, hafva en mycket ålderdomlig prägel, som ger anledning att hänföra deras uppkomst till en långt aflägsen tid. Våra sagor gifva äfven stöd för en sådan uppfattning. Heid, »visa valan», sjöng enligt Eddan stark

trollsång för Oden mot lön af halsguld och ringar, allfader själf manade henne ur sin graf med trolldomsdigra dödsgaldrar, och med runosånger kunde man bota sjukdomar, döfva svärd, stilla storm och eld, m. m. dylikt. Samma uppfattning af det talade ordets makt spåras äfven i våra medeltidsvisor och uttalas oförtydbart i landets äldre domböcker. Allmogen vet naturligtvis icke mycket härom. I regeln hafva de, hos hvilka här nedan meddelade läsningar upptecknats, lärt dem af far eller mor och dessa i sin ordning af förfäder, så långt de minnas, eller af någon finlandsgubbe eller finlandsgumma under »den stora ofre'n».

Personer, som ega ofvan antydde kunskaper, sägas vara kloka. Oftast är det gamla kvinnor, som känna läsningarna och de sympatiska kurerne. *Stina i Karshult*, som 1853 dog i Hjälmstryds församling i Västra härad, och *kloka Anna*, som bodde någonstädes i södra Kronobergs län, voro sådana gummor, hvilka på sin tid stodo högt i rop för sin klokskap och af den yngre folkdiktningen gjorts till snart sagdt mytiska personligheter, kring hvilka hon hopat sagodrag från vidt skilda tider.¹

Om sättet, hvarpå kloka Anna förvärfvade sitt hemlighetsfulla vetande, finnes följande berättelse. Hennes moder, som också ansågs »veta litet mer än andra», höll en dag på att koka en hvit orm, hvilken hon framdragit under sin förstutrappa. Då gumman gått ut att skaffa bränsle och tillsagt dottern, då ett vanligt tolf års barn, att under tiden se efter grytan, råkade Anna att bränna sin ena hand af grytans innehåll och stack för att stilla svedan fingrarna i munnen. Mera behöfdes ej. När modern en stund därefter kom igen, sade Anna: »Veten I mor så underligt, rätt som jag satt här vid fyren, kom det för mig, att våran so går med tretton grisar, och de äro hvitplattiga alla tretton.» — »Ja så», svarade modern, som genast insåg, huru saken förhöll sig, »du har icke kunnat låta bli vällingen; du får nu taga vid, där jag slutar, och nog får du en födkrok, så länge du lefver.» Samma tradition, som för öfrigt ej så litet erinrar om ett drag i sagan om Sigurd Fåfnesbane, där han berättas genom en liknande händelse hafva erhållit förmågan

¹ Jfr E. WIGSTRÖM: *Folkdiktning*. 2. Göteborg 1881. S. 367.

att tyda foglalåt, upprepas äfven om kloka Stina. Om denna senare lefva dess utom en mängd andra sägner på folkets läppar. Personer, som ännu 1880 mindes henne, uppgåfvo, att hon botade mestadels med läsningar, mätning och knytning, och att hon aldrig visade sig till något ondt i sitt grannhålle, hvilket med andra ord vill säga, att hon ej befattade sig med förgörelse och andra konster. Enligt annan sagesman skulle hon dock egt en svartkonstbok och stått i förbindelse med onda makter. Samme meddelare berättade äfven, att gumman ständigt gick klädd i skinnpåls, och att hon, då någon ville tala med henne, hängde ett täckelse för sitt ansikte, därför att hon var så »oan-senlig», att hon ej ville visa sig för folk. »Skam» hade nämligen en gång velat taga henne, men huru gumman svängde sig, fick han den gången endast hälften af hennes näsa.

Min sagesman berättade vidare, att Stina med sitt ord kunde stanna ett ök, så att detta ej kunde komma ur fläcken, förr än hon ville. En gång var dock denna hennes konst vanmäktig, emedan ökets egare försiktigtvis satt ett stycke flogrönn i oket. Berättaren tillade: »En besynnerlig kärring var hon i alla fall. Då hon var död, och hennes lik skulle föras till kyrkogården, skrek ugglan, ehuru det var ljusa dagen. Hon fick hederlig begrafning, men någon klockringning fick hon icke, ty prästen hade veckan förut skickat klockorna till nya kyrkan, och Stina var den sista, som jordades i gamla kyrkogården. Om det är sant, att hennes lik togs öfver ringmuren och ej genom kyrkoporten, när hon skulle begrafvas, kan jag ej med visshet säga, men ordet går så.»

Ett annat sätt att vinna klokskap är att förskrifva sig till den lede själf, som enligt folktron ligger inne med alt slags hemlighetsfullt vetande. För att komma i personlig beröring med honom fordras endast, att man med sitt blod skrifver sitt namn på en liten papperslapp och en torsdagsnatt insticker denna i nyckelhålet på kyrkdörren samt därpå tre gånger motsols går kring kyrkan. Detta bör upprepas de två följande torsdagsnätterna. Sista gången kommer den anropade och frågar, hvad den sökande önskar, samt ställer hela sitt förråd af läsningar och konster, sammanfattadt i en så kallad svartkonstbok, till hans tjänst.

Det behöfver väl knappast tilläggas, att den hvita ormen numera hör till de största sällsyntheter, och att det nyss anförda sättet att bli klok anses alt för farligt att anlita. I dessa omständigheter skall emellertid orsaken ligga, att »riktigt kloka» nu för tiden äro så tunnsådda.

I vanliga fall är det ganska svårt att få del af den klokes vetande, synnerligen af läsningarna. Ett af skälen härtill är den gängse tron, att man genom att lära dem åt andra själf går i mistning af den hos dem inneboende öfvernaturliga kraften att bota; därtill kommer blygsel för det oloffliga, som skulle finnas i dylika, och rädslan att blifva åtalad. »Förr i världen, då mor lefde, och jag var ung, ville hon nog, att jag skulle lära sådant där, men jag hade aldrig lust; och nu har jag alldeles glömt bort det lilla jag då kunde, så det lönar icke, att han frågar mig efter några läsningar», är ett af de svar, med hvilka man oftast afspisas, då man som främling ber en klok lyfta på en flik af sitt vetandes isisslöja. Emellertid kan försöket löna sig utmärkt. Jag erinrar mig en liten händelse från mina vandringar i Östra härad, som möjligen i sammanhang härmed bör anföras.

Af flere personer hade jag fått anvisning på en gammal gubbe, som enligt allmänna tron satt inne med en stor fond af läsningar och dithörande vetande. Ett besök gjordes altså, och under bemödande att vinna gubbens förtroende framförde jag mitt ärende. »Då lärer han väl te doktare, kan jag tro?» sporde gubben. På mitt nekande svar fortsatte han: »Hvad vill han då mä tocket, om han inte tänker bota folk och kräk?» Mitt försök att öfvertyga honom om, att jag antecknade så väl läsningar som vidskepliga föreställningar endast därför, att de kunde blifva bidrag till historien om våra förfäders gamla tro, bemöttes med ett misstroget grymtande, liktydigt med: »Af det där tror jag, så mycket jag vill». Efter mycken underhandling och sedan han fått del af hvad jag i läsningväg hade antecknat, blef han slutligen medgörligare och lät mig veta, huru det tillgår att »läsa bort» frostsador, ormbett, villarpaskott¹, olet² och att »stämna blo», men under försäkran vid hvarje

¹ villarpaskott, villappaskott, hastigt påkommande sjukdom.

² ol, or, svinsjukdom.

meddelande, att detta också var alt han kunde erinra sig. Jag försökte till sist ett i vanliga fall osvikligt medel, penningar, men förgäfves. Gubben hörde ej på det örat; och jag fick gå med den öfvertygelsen, att »fader Sven» — hans fullständiga namn var *Sven* eller *Svente Lång* — nog kunnat lämna flere värdefulla meddelanden, i fall han ej i mig sett en, som ville taga konsten från honom.

De föreskrifter man har att iakttaga vid lärandet af en läsning äro ej många. Jag har antecknat följande, som anses åtminstone för de viktigaste, om ens flere äro att ihågkomma. Äldre bör lära yngre och endast åt en, i motsatt fall förlorar läsningen sin kraft; är det fråga om oskylda, ej besläktade, skall dess utom man lära kvinna och kvinna lära man; denna uppfattning delades synbarligen dock ej af den ofvan omtalade Svente Lång, då han tog del af mina anteckningar; kraften af en läsning öfverflyttas från läraren till lärjungen, men endast till den, som först får lära. Hvad åter användningen af läsningarna och därmed förknippade åtgörande angår, lämna läsningarna själfva ej sällan åtskilliga vinkar. Exempelvis må anföras en af de här nedan återgifna signalserna för ormbett, där man får veta, att signaren skall sitta på en jordfast sten, vifta med en spånten eller, enligt en annan läsart, med sin hand och blåsa med sin »ande» på det sårade stället; att med handen stryka öfver den sjuke är äfven ett mycket vanligt botemedel. Läsningen bör upprepas tre eller nio¹ gånger, och ofta bestämmes, att man skall spotta lika många gånger, under det man läser. Vid botande af en del sjukdomar föreskrifves, att den sjuke skall taga plats å en jordfast sten, belägen antingen vid ett vägamot, där tre vägar mötas, eller åt norr² från den sjukens bostad. Mänken likasom spott, malt, salt och hvitlök³ äro utmärkta medel mot så väl sjukdomar som förgörelse, så äfven stål, videkvistar, ler, kol

¹ Det mystiska tre- och notalet möter oss ofta i Eddans hedniska sånger. Jäm- för Valans visdom, Den höges sång, Solsången m. fl.

² Enligt heden åskådning var norr ett heligt väderstreck. GRIMM: *Deutsche mythologie*. I. 3 ausg. Göttingen 1854. S. 30.

³ I sången om Segerdrifva, visan 13, får Sigurd rådet att lägga en lök i drycken: »Då varder aldrig, det vet jag, något menligt dig i mjödet blandadt.» P. A. GÖDECKES öfversättning af Eddan. Andra upplagan. Stockholm 1877. S. 199.

och vidbindetrådar¹ samt vatten och stundom mjölk. Ett drag, hvilket genomgår nästan alla här nedan återgifna signelser, och hvilket de ega gemensamt med våra fornnordiska och medeltida kväden af samma art, är den mytiska uppfattningen af sjukdomar och skadedjur. Bäggedera betraktas såsom personligheter, hvilka signaren talar till, döfvar och drifver bort. I sammanhang med denna föreställning står äfven tron, att man utsätter sig för fara genom att nämna sjukdomar, skadedjur och äfven mytiskt tänkta föremål vid deras i skriftspråket vanliga namn. Läsningarna bruka i dessas ställe mycket ofta omskrifningar, angifvande någon egenskap hos det man viter eller läser bort, sålunda: *oron*, *den som kryper i gräset*, *satans hufvudhår* m. fl. i stället för orm; *björnamman*, för moderpassion; *makt*, för blod; *nyttan*, för mjölk, o. s. v.

De flesta här meddelade läsningar äro antecknade efter muntligt föredrag af äldre män och kvinnor, hörande till den samhällsklass, som knapt känner annan litteratur än den andliga och denna inskränkt till bibeln, katekesen, salmboken och någon äldre postilla. Jag har altså icke behöft misstänka, att mina källor icke varit en ogrumlad arfsägen, hvilken muntligen fortplantats från släktled till släktled. I några fall har jag öfverkommit en och annan skriven eller präntad anteckning med värdighet af »recept», hvilken egaren stält till min tjänst för afskrift. Att förvärfva dessa med allmogehand nedskrifna anteckningar för museets samlingar har sällan lyckats mig, hvilket väl bevisar, att innehafvarne trott på deras nytta. Det vanliga svaret vid sådana försök från min sida har blifvit: »Han får la va nöjder, då jag låter honom skriva å lappen; nöttar dä inte, ska'ar dä inte å ha an kvar.» Svartkonstböcker hafva ofta blifvit omtalade, men någon äldre sådan har jag icke lyckats öfverkomma i Småland.² Sannolikt har ej

¹ *vidbindetrådar*, den del af varpen i en väf, med hvilken början af väfven fästes i väfstolen.

² I Osby socken i Östra Göinge härad, Skåne, lyckades jag 1881 förvärfva ett par dylika handskrifter från 1700-talet, hvilka uppgåfvos hafva tillhört en beryktad trollkarl, Neringen kallad. En svartkonstbok från Skåne skänktes 1890 af fru EVA WIGSTRÖM till Nordiska museets samlingar, och s. å. fick museet en yngre handskrift från Urshult i Småland, innehållande signelser o. dyl.

någon svartkonstbok funnits kvar i de socknar, där nedanstående läsningar upptecknats. Några gånger har jag fått anvisningar på förmenta innehafvare af dylika skrifter, men vid mina besök på ort och ställe har det visat sig, att ett gammalt almanaksexemplar hvars titelblad varit tryckt med röda typer, eller Arvid Månssons örtabok¹ legat till grund för dessa uppgifter.

Vid uppteckning af läsningarna har jag först låtit min sagesman läsa en sådan för mig, hvarefter anteckning gjorts och sedan granskats genom jämförelse med den af honom å nyo upprepade formeln. Några ändringar af den sålunda erhållna texten har jag sedan aldrig tillåtit mig eller sökt framkalla genom fortsatta spörsmål, äfven om han någon gång synt mig förstörd eller innehållit nyare ord och uttrycksätt. Den utfrågade kommer nämligen lätt af sig, om en främling ansätter honom med för många eller kvistiga frågor, han blir trött och ointresserad, och till sist ger han för tillfället både traditioner och upptecknare en god dag.

Mot ormbett.

1. *Skirö socken, Östra härad.*

Vår herre Krist, Marie son,
gick sig den vägen fram,
då mötte han en orm så ramm².
Då tog han opp sin knif
och stack i ormens lif,
att det hvarken skulle svida eller värka.
I Gud faders o. s. v. namn. Amen.

¹ ARVID MÅNSSON RYDAHOLMENSIS: *Een mycket nyttigh Örtabook, om the herlige örter, som uthi thetta höghberömda Konunga Rijke vårt kära Fäderneslandh Sverige åhrligen växa. Såsom ock om någhra Uthländska örter, huruledes som the emot många Siukdomar brukas skola. Aff Latiniska och Tydska Böcker på Svenska afsatt.* Med Petri Jonæ Ang. Vex. Ep. företal. Calmar 1628; Stockholm 1642, 1654; Linköping 1650.

² ramm eller ram, väldig, stor.

2. *Skirö socken, Östra härad.*

Ormen låg i ring på rot,
han bet Kristus i sin fot.
Det gör dig sveda och vånne¹.
Det skall jag bota med min hånne².
I tre heliga namn. Amen.

3. *Bäckседа socken, Östra härad.*

Burman under askerot
stack vår herre i hans fot.
Det skall jag bota med min ånne³
och stryka bort med min hånne.
Du ska inte lida ve eller vånne.

4. *Nye socken, Östra härad.*

Josop ledde och Maria red,
så kom där ett giftigt kreatur
och bet åsnan i foten.
Maria steg å
och la sin hand däruppå
och sa: »Här ska aldrig va
värk eller vånne.»
I de tre heliga namn. Amen.

5. *Lemnhults socken, Östra härad.*

Maria skulle resa bort,
och Josef ledde.
»Hvarför rider du så i krok?» —
»För oron stack mig.»
Maria steg å och satte sig på en sten
och viftade med sin ten
och blåste med sin ånne.

¹ vånne, vånna.

² hånne, hån, hand.

³ ånne, ande, andedrækt.

Hon sa: »Här ska inte va ve eller vånne.»
I tre heliga namn. Amen.

6. *Öster Korsberga socken, Östra härad.*

Maria red och Josef ledde.
Då kom orot och stack Josef i hälen.
Maria steg å
och blåste med sin ånne
och strök med sin hånne:
»Du ska inte lida hvarken ve eller vånne.»
I tre goda namn. Amen.

7. *Alseda socken, Östra härad.*

Förbannad vare den, som kryper i gräset
och hväser och fräser,
som stuckit vår herre Krist i sin häl.
Detta stick skall försvinna,
som detta vatten skall förrinna.
I tre heliga namn. Amen.

Signaren ger den ormbitne vatten att dricka.

8. *Näshults socken, Östra härad.*

Jesus Kristus gick vägen fram,
där mötte han ormen ramm;
där tog han opp en knif
och stack i ormsens si.

Litet vatten strykes tre gånger ansyls¹ på det ormbitna stället.

9. *Ljunga socken, Sunnerbo härad.*

Maria gick i gräs.
Där fick hon höra en orm, som fräs;
där tog hon opp sitt linnena band
och band om hans² (hennes) högra hand.
Det skall bota bå kvinna och man.

¹ *ansyls, ansös*, mot solens lopp, från höger till vänster.

² Nämligen den ormbitnes.

Efter meddelande af RYBERGS JOHANNA (Johanna Eriksdotter), en 84-årig kvinna i Ljunga, som i sin ungdom hört denna läsning af STINA I KARSHULT-

Att stämma blod.

1. *Virserums socken, Aspelands härad.*

Jesus gick sig öfver en kyrkogård.

Han stämde blod och läkte sår.

»Din blod skall inte mer rinna; din värk skall inte mer värka, svullna eller svida, önskar jag i namn Gud faders, Guds sons och Gud den helige andes. Amen.»

Afskrift af ett recept hos J. ANDERSSON i Hässlid, dagtecknad ⁶/₁ 1817.

2. *Virserums socken, Aspelands härad.*

Det är så synd, att denna blod skall rinna,
som en kvinna om lördagen att spinna,
om måndagen gå till tings och veta rätt
och vitna orätt.

Igenom tre heliga namn, Gud faders, Guds sons och den helige andes. Amen.

3. *Fagerhults socken, Handbörds härad.*

N. N.! Så lätt skall din blod återrinna, som en kvinna spinner på lördagen, skiljer säd på söndagen, varpar väf på måndagen, går till tings på tisdagen, vet rätt och vitnar orätt.

Läses tre gånger, en gång vid hvar vidja i ett nytt gärdesgårdshot¹.

4. *Nye socken, Östra härad.*

Stilla, stilla, Noe flod!

Kristus visst öfver dig bor;

¹ gärdesgårdshot, stör-par i en gärdesgård.

du skall stå, klinga,
men inte springa!

5. *Lemnhults socken, Östra härad.*

Jag skall stämma din blo,
som Jesus gjorde med Jordans flo.
Jesus uppå korset do¹,
och det i tre heliga namn. Amen.

Man behöfver endast känna den sjukes eller sårades dop- och fadersnamn. Under läsningen skall den, som förrättar den samma, hålla handen på det blödande stället.

6. *Lemnhults socken, Östra härad.*

Såsom Simeon och sankte Päär
drogo not uti en flod,
och som de stämde vatten,
så stämmer jag blod.

I Gud faders, i Guds sons och Gud den helige andes namn.
Amen.

Äfven på tre mil från den lidande kan man genom att läsa ofvanstående bota honom, endast man känner hans namn och hemvist, eller, om det är ett djur, dess färg.

7. *Björkö socken, Östra härad.*

N. N., jag stämmer din syndige blod,
som Jesus Kristus stämde Noe flod.
Statt ådra, var stilla och sund,
så sant mannens själ kommer till helvetets grund,
som går till tings, vet rätt och vitnar orätt.
I tre heliga namn. Amen.

¹ eller *sto*; annan läsart.

8. *Solberga socken, Västra härad.*

Stanna, stanna, du blo,
 såsom vattnet gjorde i Jordans flo,
 då Johannes vår herre Krist döpte!
 I tre heliga namn.

9. *Våthults socken, Västbo härad.*

Jesus stod vid Noe flod,
 öste vatten, stämde blod.

Så visst skall denna blo ge öfver att rinna, som en man står i
 helvete, som går till tings, vet rätt och talar orätt.

10. *Ryssby socken, Sunnerbo härad.*

Jag N. N. stämmer denna blod på denne N. N., och den skall
 vara torr, som Israels barn voro torra, då de gingo genom Röda
 hafvet eller Jordans flod. Så stämmer jag dig att stå stilla och
 vara torr.

I tre heliga namn. Amen.

Meddelad af hemmansegaren ANDERS JOHAN SVENSSON i Ryssby Nygård.

11. *Göteryds socken, Sunnerbo härad.*

Så sant som vår herre Jesus Kristus föddes å jula natt och
 alla stormar stilla blefvo, så sant skall detta blod stämmt varda
 och inte rinna mer.

I namn faders, sons och den helige andes. Amen.

12. *Torpa socken, Sunnerbo härad.*

Den, som går till tings och vet rätt och vitnar orätt, så sant
 som han blir förtappad, så sant skall denna blod stanna.

I namn faders, sons och den helige andes. Amen.

13. *Ljunga socken, Sunnerbo härad.*

Vår herre Krist och sankte Päär gick öfver en bro;
 sankte Päär stämde vatten, och Jesus stämde blo'.

Tjogen¹ läses baklänges tre gånger.

Efter nyssnämnda RYBERGS JOHANNA, som lärt äfven denna läsning af STINA
i KARSHULT.

Att stämma blod och döfva värk.

Skirö socken, Östra härad.

Vår herre Jesus Kristus
for sig ned åt hafsens djup
med elfva apostlar.
Han gjorde väl,
han stämde blod,
han döfde värk.
I de tre heliga namn. Amen.

Mot värk.

1. *Fagerhults socken, Handbörds
härad.*

Din värk och din sveda
skall aldrig mer svida
än det sår, som stacks opp i Kristi sida.

2. *Björkö socken, Östra härad.*

N. N., ditt ben och arm eller hvad det vara må
skall hvarken spränga, värka eller svida
mer än det ben, som togs ur Adams sida.
I tre heliga namn. Amen.

Upprepas tre gånger.

¹ *tjogen*, talföljden från ett till tjugu.

3. *Göteryds socken, Sunnerbo
härad.*

Vår herre Jesus Kristus döfve dig med sitt kors, men jag skall döfva dig med min ord, så du ligger som en torsk.

I namn faders, sons och den helige andes. Amen.

Spotta så på ringfingern och skrif omkring, där det värker, tre gånger afvigt.

4. *Ljunga socken, Sunnerbo
härad.*

Jag skall mäta bort dig med sax och syl och rödt och lindebast.

Och så läses tjogen baklänges tre gånger.

Efter nämnda RYBERGS JOHANNA, som lärt denna läsning af STINA I KARSHULT.

5. *Långaryds socken, Västbo
härad.*

Vår herre Jesus Kristus själfver reste vägen fram.

En torska-kvinna mötte han.

»Hvart skall du gå?» —

»Till N. N.» —

»Hvad skall du där?» —

»Hans ben bryta, märg röta, blod suga.» —

»Det skall Gud dig förbjuda i det heliga namn. Amen.»

Bör läsas tre gånger öfver den sjuke.

Samma formel finnes antecknad i en handskrifven svartkonstbok i en samlares ego; men med följande tillägg:

Man går först till en brunn eller bäck, tager vatten i en träskål och slår ut nio skvättar på marken, den tionde behåller man i skålen; sedan tager man en tälgnif, öser med denna vatten ur skålen på den värkande lemman ansös omkring honom, gör kors och läser.

Mot tandvärk.

1. *Skirö socken, Östra härad.*

Du leda ekt¹, fluss och flen, ros och värk och alla nio slags tandvärk, som här sitter, dig dödar jag och stillar och mäter bort och sätter ut åt helvet, där alt ondt bör ock vara, och det stadfäster jag i tre heliga namn. Gud fader, son och helige and. Amen. Bot i Herrans namn, bot i Jesu namn. Amen.

Läses tre gånger.

Efter en gammal uppteckning.

2. *Skirö socken, Östra härad.*

Den person, som skall bota tandvärk, lämnar tre söm åt den sjuke med tillsägelse, att med dem peta tanden, en gång med hvart söm, tills hon börjar blöda. Därpå får sömmens egare dem igen, och sedan han sagt:

»Din far kom till min far

och bad att få lägga sig på hans säng»; —

går han ut och slår in dem i en ek.

På sådant sätt botades »mång' tusen» af JON PÅ KLASSEN, som bodde i Virserums socken i Kalmar län, där han dog för omkring 50 år sedan. Eken, i hvilken han slog in sina söm, står än i dag och får nog multna ner, ty ingen vågar röra henne af fruktan »att få all tandvärken, som satts bort i henne».

3. *Nye socken, Östra härad.*

Du leda ekt

och fluss och flen

och ros och mor,

som sitter i de tänder på N. N.,

dig dödar jag och dämper

och mäter bort åt djäfvulen

och hans onda änglar,

och det stadfäster jag.

¹ ekt, gikt.

Bot i Guds namn,
 bot i Jesu namn
 och bot i alla helgons namn.
 Amen.

4. *Lemnhults socken i Östra och
 Solberga socken i Västra
 härad.*

Ekten gick sig sin väg fram;
 där mötte hon vår frälserman.
 Då sade han: »Hvart skall du gå?» —
 »Jag skall till denne N. N. gå
 och spränga ben och slita kött och suga blod.» —
 »Men det skall jag dig förmena
 med tio mina finger
 och med tolf Guds änglar.»

En knif strykes öfver kinden på den, som har ondt i tänderna.

5. *Virserums socken, Aspelands
 härad.*

Jag afsäger din kropp all värk, det må vara tandvärk, iktvärk
 eller flogvärk, han må vara kommen
 i väder eller vinn,
 eller från själfve hin,
 så skall han vissna och vassna bort som salt för vatten, som dagg
 för sol, som en ung mans hand i svartaste jord. I Gud faders,
 Guds sons och Gud den helig andes namn. Amen.

När barn fälla tänder.

Skirö socken, Östra härad.

Man kastar den fälda tanden i elden i spiseln och säger:
 »Locke, Locke ge mig en bentand för en gulltand!»

Ganska sannolikt var det från början Loke eller Loge, eldens gud, som här anropades om en ny tand. I nu varande folkmål är Locke eller Nocke namnet på en spindelart, *Phalangium Opilio*, äfven kallad helge Högben, hvilken allmogon betraktar med en viss vidskeplig vördnad.

Mot flenvärk.

1. *Lemnhults socken, Östra härad.*

Gu's fre flen!
Sitter du här och lefver?
Du ska fara bort i bå stock och sten
och aldrig komma mer igen.

Läses tre gånger och spottas en gång för hvar läsning. »Hjälper bå folk och fä.»

2. *Lemnhults socken, Östra härad.*

Du flen, du flen!
Sitt inte här och lef,
utan hän och sätt dig i en sten!

Man bör före läsningen hafva ihjälkramat en vattensork, i fall hon skall hjälpa. Under läsningen skall man hålla handen på det sjuka stället.

Mot gikt och flen.

Alseda socken, Östra härad.

Vik bort, du fule flen,
i stock och sten!
Du ska vissna, och du ska falna
och aldrig på någon människa mer vara.

Mot vrevärk.

Lemnhults socken, Östra härad.

Jungfru Maria skulle resa bort,
och Josef ledde.

Maria steg af och signade:

»Ur vre och i le,
ur olag och i lag,
som det förr var,
när det väl var.»

Under läsningen viras ett treledadt halmstrå kring det vrickade stället. Läsningen upprepas tre gånger å rad.

Mot vred.

Jälluntofta socken, Västbo härad.

Oden rider öfver sten och bärg,
han rider sin häst ur vred och i led,
ur olag och i lag, ben till ben, led till led,
som det bäst var, när det helt var.

Märk likheten med den så kallade Merseburger-formeln¹ från 800- eller 900-talet:

Phol och Wodan foro till skogs,
då fick herrens fåle sin fot ur led.
Då signade honom Sinhtgunt,
Sunna hennes syster,
då signade honom Friia,
Volla hennes syster,
då signade honom Wodan,
som han väl kunde,

¹ Öfversatt och anförd af H. SCHÜCK i *Svensk Literaturhistoria*. B. 1. Stockholm 1890. S. 48. Se äfven V. RYDBERG: *Undersökningar i germanisk mythologi*. Göteborg 1889. S. 219 och 234.

så benvred som blodvred och ledvred;
ben till ben, blod till blod, led till led,
som om de varit fastlimmade.

Mot häfta¹.

Lemnhults socken, Östra härad.

Sigge gick den vägen fram.
Då mötte han sankte Päär.
»Hvart skall du gå?» sade sankte Päär.
»Jag skall gå och fråga bot för häfta.» —
»Ja tag du vatten i din mun
och spruta i dess mun,
så blir där bot i samma stund.»

Mot frost i lemmarna.

1. *Lemnhults socken, Östra härad.*

Jag skall läsa bort frost,
och det skall va så visst,
som denne muren
är gjord af ler och sten.
Det skall vara i tolf månader
och tolf år och sen,
så länge världen står.

Läses tolf gånger å rad.

Under läsningen skall den sjuke sitta i spisen och hålla tre lerbitar och tre kol vid det skadade stället. För hvarje läsning spottar signaren i elden och ritar med ett kol ett streck å en spingsticka; då han sålunda fått tolf streck, bryter han stickan i tre

¹ häfta, förstoppning.

delar sålunda, att fyra kolstreck komma å hvardera, och kastar därpå bitarna i elden.

2. *Nye socken, Östra härad.*

Jag skall bota denna frost
först en månad, sen ett år
och sen, så länge världen står.
I de tre heliga namnen. Amen.

Läses tre gånger å rad.

Tre lerbitar tagas ur ugnen, hvarvid de icke få lösgöras annat än med fingrarna, icke med knif eller annat redskap. Den sjuke håller dem vid den förfrusna lemman och kastar, hvarje gång läsningen upprepas, en lerbit i elden.

Den sjuke bör icke tacka eller bjuda betalning åt den, som läst.

Mot skott.

1. *Öland.*

Trollet stod på ett bärg och spände sina bågar. Så kom vår herre Kristus gående och sa: »Hvem skall du skjuta, folk eller få?» — »Hvem jag träffar!» — »Det skall jag förvägra dig: jag skall sätta dig åt de skogar, där ingen går eller vandrar, och åt de haf, där ingen ror eller seglar.»

Enligt meddelande af prosten N. J. LÖFGREN i Högsby.

2. *Virserums socken, Aspelands härad.*

Man skall ladda en bössa med krut, nio solfhankar (iräknas baklänges, d. v. s. man börjar med nio och går till ett), nio kvistar af nio slags fruktbärande träd, nio starkpepparkorn och nio vidbindetrådar¹. Bössan afskjutes därpå öfver den sjuke, som bör sitta öfver ett kärl med vatten.

¹ Se not 1 å sid. 20.

I det skottet aftryckes, läses: »Jag skall skjuta bort trollskott, solskott, villarpaskott.» Detta upprepas tre gånger, och kärlet med vattnet omkullsparkas.

3. *Virserums socken, Aspelds härad.*

Frälsaren stod på ett bärg; där fick han se trollen stå med oppspända bågar. »Hvad skjuten I?» —

»Vi skjuta folk och få
och alt i världen ä.» —

»Skjut i en skog, där ingen bor;
skjut i en sjö, där ingen ror;
och skjut i röda hafvet!»

4. *Alseda socken, Östra härad.*

Sankte Päär och vår herre Krist voro ute och vandrade; där mötte de en sjuker man (kvinna), den signade de för solskott, stjärnskott, jordskott och alla slags onda skott.

Läses tre gånger, under det att tre pilgrenar läggas i ring omkring det sjuka stället.

Mot trollskott.

1. *Virserums socken, Aspelds härad.*

Himla gick sig vägen fram med sin pilebåge; henne mötte gudsmannen Jesus. »Hvart skall du, Himla, gå?» Hon svarade, att hon skulle gå och sätta ut trollskott. »Det skall jag dig förmena», sade gudsmannen Jesus. I namn Gud faders, Guds sons och Gud den helig andes. Amen.

Afskrift af recept hos J. ANDERSSON i Hässlid, dagtecknad 6/1 1817.

2. *Skirö socken, Östra härad.*

Oden ledde sin oxe till brunn,
där fick han bot i samma stunn.
I de tre heliga namn. Amen.

»Hjälper för både folk och fä, hvem en vill göra't för, så går det onda sannerligen öfver.»

3. *Solberga socken, Västra härad.*

Vår herre Krist gick sig upp för ett bärg.

Där mötte honom trollen

med skarpa skott.

Då sade han: »Hvad skjuten I?

Skjut i skogen, där ingen är!

Skjut i vattnet, där ingen är!

Skjut i luften, där ingen är!»

I tre heliga namn. Amen.

Kvistar af treårig al instickas i klufna videkvistar¹ och skjutas tre gånger i kors öfver länden på den sjuke, som bör sitta på en jordfast sten.

4. *Lemnhults socken, Östra härad.*

Som en pil kom du,

som en pil får du gå.

Nio videpinnar brytas, få ej skäras med järn. Dessa hållas i handen, under det man räknar från 9 till 1 tre gånger. Därpå läses ofvanstående, och pinnarna kastas i elden, hvarefter man spottar tre gånger efter dem, under det de brinna.

5. *Nye och Lemnhults socknar, Östra härad.*

Jag skall skjuta bort trollskott

och villarpaskott

och bärgskott

och jordskott,

skott öfver jord

och skott under jord,

månskott

och stjärnskott

¹ En »pilbåge» af detta slag, från Alseda, finnes återgifven i *Afbildningar af föremål i Nordiska museet*. I. Småland. Stockholm 1888. Pl. 11. Nr 46.

och solskott,
 pilskott
 och all slags glödande skott,
 som under himmelen månd flyga.

Under läsningen hålles en såstång öfver den sjukes rygg. Läsningen upprepas tre gånger. Besvärjaren spottar en gång för hvarje läsning.

Mot villarpaskott.¹

Skirö socken, Östra härad.

Vår herre Krist och sankte Per,
 de gingo sig den vägen fram.
 Då mötte de en döder man.
 Då sporde sankte Per:
 »Hvart gångar du dig?» —
 »Jag skall till N. N. gå
 och honom slå,
 så att hans hjärteblod skall rotas.»
 Då svarade herren Krist:
 »Det skall jag förvägra dig;
 jag skall sätta dig under stock och sten,
 så du skall göra ingen man men.»

Mot träskott, skogskott och trollskott.

Virserums socken, Aspelands härad.

Jag skall göra din värk till men;
 jag skall sätta dig under stock och sten,

¹ En liknande signelse, men för »gasta-krystning», som upptecknades 1741 i Varend af LINNÉ, finnes återgifven i hans *Öländska och Gothländska resa*. Stockholm 1745. S. 28 o. f.

i den skog, där ingen bor;
 i den sjö, där ingen ror;
 i det haf, där aldrig bölja for.
 I tre heliga namn. Amen.

Mot starr.

Fagerhults socken, Handbörds härad.

Den, som har starren, skall lägga sig baklänges på golfvet med hufvudet på tröskeln till en dörr, och så tager den, som skall bota starren, en yxa och hugger öfver den sjuke i dörren. Den senare frågar: »Hvad hugger du?» —

»Svarta gnister å de röa;
 jag hugger starrbläjden¹ ur ditt öja.»

Mot stolsteg².

Hestra socken, Västbo härad.

En ska ta en trefot och med den samme med en fot i sänder borra på ögonlocket; ansyls förstås.

»Hvad borrar jag bort?» frågas.

»Stolsteg», svarar den, som har vageln.

Båda ska därpå spotta tre gånger genom trefoten. Och så blir den sjuke nog bra, så fort det tyar³.

¹ starrbläjde, af starr och bläjde, kil, vigge.

² stolsteg, vagel i ögat.

³ tya, kunna, förmå.

Då tungspenen är nerfallen.

Kristala socken, Tunaläns härad.

Höna oppe, hanen hoppe,
tre ben nere, tre ben oppe,
all världen i kring.

Mot lungсот.

Sandriks socken, Västbo härad.

Vår herre och sankte Pär gingo sig vägen fram; fingo de se,
hvar Lungson gick.

»Hvart skall du rinna?» sade vår herre.

»Jag skall rinna till Mannahem¹,
röta blod och bryta ben.» —

»Nej», sade vår herre.

»Du skall i den skog, där ingen bor;
i den sjö, där ingen ror;
uti en jordfast sten
skall du bli utan men.»

Mot belsref².

Hestra socken, Västbo härad.

N. N.! Jag botar dig för belsref. Gudarna voro tre. Jag botar
dig för belsref. Marjerna³ voro tre: den ena varpade, den andra
spann, den tredje botade för belsref.

Dessa treenigheter tage bort din sjukdom!

¹ *Mannahem, Manheim*, enligt Eddan människornas värld.

² *belsref*, bukref.

³ Med *marjerna* åsyftas antagligen de tre nornorna eller ödets herskarinnor, kristnade till Marior. Likheten mellan namnet marjerna och de grekiska myternas *moirai* är anmärkningsvärd, men får väl betraktas som en tillfällighet.

Mot skevern¹.*Jälluntofta socken, Västbo härad.*

Jag skall bota dig för all slags skever:
 morskever och bordskever,
 horskever och jordskever.
 Alt skall försvinna som daggen för solen
 och som den döde under jorden.

Läses tre gånger och spottas en gång mellan hvarje läsning. Man bör förut hafva klipt naglarna på fingrar och tår samt något hår af det sjuka barnet och nedgrafvit det afklipta i jorden under en torfva. Under läsningen mäter man barnet med en tråd i kors på nakna kroppen.

Ett barn tros få *horskevern*, om en *löndahora* (en fallen kvinna, hvars brott ej är upptäckt) får se barnet eller dess moder, då hon är hafvande, på bara bröstet.

Jordskevern får barnet, om dess vagga kommer att stå öfver en vättes underjordiska hemvist, hvarigenom han oroas.

Mot vätta².*Unmaryds socken, Västbo härad.*

Älfkungarne, som i nordvatten vada,
 vättarne, som i salarna springa glada,
 skall dig för denna sjukdom bota,
 att det inte dina nerver må skada.

Läsningen skall ske vid en åt norr rinnande bäck. Man uppskär de torfvor, på hvilka den sjuke vid tillfället står, lägger dem på hans hufvud, under det läsningen tre gånger upprepas, och så blir han bra, innan han kommer hem.

¹ *skevern*, äfven *skervan*, barnsjukdom, bestående i en ytterlig aftyning.

² *vätta*, matthet.

Att binda mora¹.*Fagerhults socken, Handbörds härad.*

Jesus och jungfru Maria gick öfver en bro;
 Jesus gick öfver, och jungfru Maria sto.
 »Hvad är det, som våller?» sa han då.
 »Mora spänner, och björnamma stinger.» —
 »Läs henne bort!» —
 »Den, som det kunde!» —
 »Tag dina tio fingrar och tolf rena Guds änglar och bind henne
 vid ryggen, där hon skall sitta.»
 I tre heliga namn. Amen!

Att vita bort vårtor.

1. *Sandviks socken, Västbo härad.*

Vissna, vassna
 som kol i aska,
 man i jord,
 snö för sol!
 Du skall bli så liten
 som ett senapskorn,
 sedan intet.

Detta säges i ny och nedan tre gånger.

2. *Sandviks socken, Västbo härad.*

Gack till en brunn och kasta i honom lika många ärter, som
 du har vårtor, i det du säger:

»Där har du dina vårtor
 för mina ärter.»

Efter en gammal anteckning.

¹ *binda mora*, mot moderpassion.

3. *Sandviks socken, Västbo härad.*

Gack ut en kväll i »månasken» och låt månens strålar falla på dina vårtor! Gå så in igen och stryk dem tre gånger med sopkvasten och säg lika många gånger: »Nu har jag fått månasken på mina vårtor.»

Efter en gammal anteckning.

4. *Sandviks socken, Västbo härad.*

Gack en söndagsmorgon, då det regnat, och innan solen gått upp, till ett led, genom hvilket en brudstass färdats, och låt vatten från ledspolarna drypa på dina vårtor, så gå de bort.

Att mana fram ormar.

1. *Skirö socken, Östra härad.*

Man tager sin knif och ritar med honom en linie från hålet, där ormen krupit in. I denna linie sätter man knifven inom en ringel¹. Slutligen tager man några hårstrån från nacken på sig, lindar dem kring knifven och säger:

»Du satans orm och hufvudhår, som här språng in för mig. Du skall komma ut och krypa den väg, som jag ritat för dig, och krypa omkring mitt järn och stål, som mina kristendoms hufvudhår sitta om, och det inom en half timme, som du förelagd är.»

Efter en gammal anteckning.

2. *Jälluntofta socken, Västbo härad.*

Burman, Burman, Burman,
möt mig här inom (ett uppgifvet antal) minuter,
så ska vi stri på lif och blod,
och du blir värre än jag!

¹ ringel, liten krets.

Man uppdrager med en knif eller annat verktyg af stål en krets kring den plats, dit man vill hafva ormen. Detta upprepas tre gånger under framsägande af ofvanstående utmaning, och så nedstickes knifven, där man slutar kretsen.

Mot öfverfall.

Sandviks socken, Västbo härad.

Vill någon öfverfalla dig, så förr än du griper till motvärn, säg dessa orden:

»Ego, dam, barbiel, Masa, Catist, Est, Iesum prucatum.»

Efter en gammal anteckning, liksom de följande från Sandvik, sannolikt af prosten J. GASLANDER i Burseryd, död 1793.

Att tvinga en tjuf att bära hem det han stulit.

1. *Sandviks socken, Västbo härad.*

Då man fått reda på tjufven, men ej kan bevisa, att han stulit från en, skrifver man hans namn på en papperslapp och därunder:

»Sator arepo tenet opera rotas»,

samt slutligen tjufvens namn därunder. Papperet sättes under smedstället, och så smider man därpå. Tjufven blir då tvungen att återställa, hvad han tagit från dig.

Efter en gammal anteckning.

2. *Sandviks socken, Västbo härad.*

Man »lånar» ett ben från en kyrkogård och binder det i en stark ström samt läser:

»Att den person, som tillfogat sig min vara, skall ej ha ro hvarken natt eller dag, hvarken sittande eller liggande, hvarken gående eller stående, utan skälfva som detta ben, tills han återbär min vara.»

Efter en gammal anteckning.

Mot vargar.

Skirö socken, Östra härad.

»Hvart skall du gå?» —
 »Jag skall gå och bita fä.» —
 »Det skall jag dig förmena:
 du skall gå till det vatten, där ingen rör,
 och till den skog, där ingen bor,
 och till det grekiska landet,
 där vår fiende blef funnen,
 där skall du bli bunden.»
 I de tre heliga namn. Amen.

Läsningen bör ske julnatten kl. 12 i ladugården på tröskeln.

Att freda säden för råttor och möss.

Unmaryds socken, Västbo härad.

Inna da läã non sä i la'an, ska da binna i hop an gammel skära, an bönarot å ban å lägga på bottnen i la'an, å så ska la'aren sia te nekakråken: »Hva ska mössan ha å äta te året?» Då ska hina svara: »Ban å stan å bönarot.»

(Innan man inbärgar någon säd i ladan, skall man hopbinda en gammal skära, en bönarot (*Arthemisia vulgaris*) och ben och lägga i ladbottnen, och så skall ladaren säga till nekakråken¹: »Hvad skola mössen hafva att äta till året?» Då skall denne svara: »Ben och sten och bönarot.»)

¹ *Nekakråk* eller *nekakråka*, äldre barn eller annan person, som står i ladan för att mottaga den säd, hvilken där inkastas, och räcker henne till den, som ladar eller lägger nekerna i ordning.

Mot råttor och möss.

Sandviks socken, Västbo härad.

Gack tvänne torsdagsnätter å rad mellan kl. 11—12 tigande till det stället, hvarifrån råttorna skola visas! Då du kommer dit, säger du:

»Dirtom, virtom, pass, bits. Dessa sänder jag på eder, om I icke flytten inom 3 dagar till N. N.; där hafva de bättre om födan, än jag hafver här.»

Efter en gammal anteckning.

Mot förgöring å kreatur.

Västbo härad.

När kon din har kalrvat och får sitt första dricka, skall du säga till henne:

»När du kommer på släta¹,
där möter du trollkonor tre,
som fräja efter nyttan din.

Då skall du svara:

Den har jag ätit upp i malt och salt, spad, flott och hviter lök.»

Antecknad på flere ställen inom häradet.

Till skydd för kreatur.

Urshults socken, Kinnevalds härad.

Jesus och sankta Maria låna mig nycklarna dina,
medan jag ber för får och fä mina.

¹ *släta*, slätten.

Jesus och sankt Örjan¹ bevare väl
 för ulf och ramm
 och vargatann,
 att intet må skada kvek eller får
 mer än orm en jordfast sten.

Läses i ladugården juldagsmorgonen, innan solen gått upp.

Till skydd för boskapen mot vilddjur.

Björkö socken, Östra härad.

Tag blod af skällekoens eller skällesöans vänstra öra, så mycket att du därmed kan å ett papper skriva dessa ord:

»Deus × Fillius Leviathan ×××. Jag besvär och befaller dig, att du ej skadar min boskap, fä eller får, men sök din föda på andras i skog eller mark. In nomine Patris Fillius, Spiritus Sanctus. Amen.»

Klistra sedan papperet i skällan, så att det ej synes.

Efter en anteckning hos en hemmansegare i Björkö.

Att bota kreatur, som äro skämda.

1. *Virserums socken, Aspelands härad.*

Jungfru Maria gick sig till en korsväg. Tre kvinnor hon där mötte.

Så säger hon åt den första: »Hvad kan du göra?» Hon svarade, att hon kunde taga *makt och mod*.

Så säger hon åt den andra: »Hvad kan du göra?» Hon svarade, att hon kunde taga *kött och blod*.

Så säger hon åt den tredje: »Hvad kan du göra?» Hon svarade, att hon kunde taga *löf och gräs*.

¹ Örjan, Görän.

»Alt detta kan jag bota», sade jungfru Maria. Jungfru Maria tar sig malt och salt i sin hand i tre goda heliga namn. Bot i namn Gud faders, Guds sons och Gud den helige andes. Amen.

2. *Lemnhults socken, Östra härad.*

Maria går åt en by; då möter hon en man. »Hvart skall du gå?» — »Jag skall ta igen mjölken af mina kor.» — »Den tar jag med mina tu finger.»

I tre heliga namn. Amen.

Mot floget på hästar.

1. *Virserums socken, Aspelands härad.*

Flegde flög i vädret. Han frågade, hvar han skulle få bot för floget. Så svarades honom i luften:

»Spotta i din högra hand,
stryk på kreaturet om dess mun,
så blir det bot i samma stunn!»

I Gud faders, Guds sons och Gud den helig andes namn. Amen.

Efter en afskrift af recept hos I. ANDERSSON i Hässlid, dagtecknad 6/1 1817.

2. *Bolmsö socken, Västbo härad.*

Man tager en höger sko och slår till hästen med henne sägande:
»Stig upp och res dig, som satan reste den själen, som smorde sin sko en söndagsmorgon!»

Mot förtrollning på mjölk.

Hestra socken, Västbo härad.

Får du ej smör, eller mjölka korna dåligt, skall du koka en liten mjölkttår rätt het; rör salt däri och korsa däröfver med en glödande skära, så får du nog mjölken igen.

För att draga mjölk till sig.

Skirö socken, Östra härad.

Man ställer sig naken en skärtorsdagsmorgon, innan solen gått upp, på en jordfast sten eller ock en gödselstack och slår på en stekpanna eller dylikt samt ropar, så högt man kan:

»Så långt min röst kan höras,
skall mjölk och sanke till mig föras.»

Mot »svartsjuka»¹.*Skirö socken, Östra härad.*

Orke fräjde² Frigga till,
huru jag nu bota vill.
Jag tar vatten i min mun,
det blir bot i samma stunn.

Vid bot med denna läsning, som användes mot kreaturspesten, på allmogemål »svartsjuka», tog signaren vatten i munnen, hvilket han, efter att ha upprepat ofvanstående läsning tre gånger, insprutade i det sjuka djurets gap. Troligen har äfven detta antydts i en nu bortfallen strof,³ som möjligen varit inskjuten mellan läsningens tredje och fjärde versrad. Under läsningens fortgång strök man djurets rygg med handen från hufvudet till svansroten. Anmärkningsvärda äro de här förekommande namnen Orke och Frigga, som jämte alliterationen gifva signelsen en förkristen stämning och ton.

Denna besvärjelseformel antecknades år 1879 efter muntlig öfverlämning af ANDERS MAGNUS I GÖTSBODA, en i sin bygd väl ansedd kreatursbotare.

¹ Förut tryckt i *Meddelanden från Samfundet för Nordiska museets främjande*. 1888. Stockholm 1890. S. 34.

² *fräjde*, frågade.

³ Jfr signelsen mot »häfta». S. 33.

Mot olet.

1. Skirö socken, Östra härad.

Nu ska vi bota för olet: *munol, hufol, halsol, bröstol, ryggol, bukol, lårol, benol, klöfol*.¹ Tre häkter och tre släkter.

Besvärjelsen upprepas tre gånger, och under tiden håller den, som läser, spenvarm mjölk genom *tre ojäfviga personers*² tre öfver hvar andra ställda knutna händer, så att hon rinner ned i ett under dem stäldt fat. För hvarje gång läsningen upprepas, hållas tre skedblad mjölk genom händerna. Denna mjölk gifves sedan åt det olsjuka svinet under upprepande af ofvanstående, men då blott en gång.

2. Nye socken, Östra härad.

Olas mor gick på en träda och sådde korn;
 först sådde hon för *hufol*,
 sen sådde hon för *halsol*,
 sen sådde hon för *bröstol*,
 sen sådde hon för *hjärtol*,
 sen sådde hon för *magol*,
 sen sådde hon för *tarmol*,
 sen sådde hon för *lårol*,
 sen sådde hon för *benol*,
 sen sådde hon för *rumpol*,
 sen sådde hon för all slags ol,
 som ett svin kan hafva.

Läses tre gånger; först från början, sedan till baka från slutet och så rätt igen. Därunder hållas korn ur ena handen och i den andra. De sålunda signade kornen fuktas tre gånger med urin af den, som sköter svinen, och ingifvas det sjuka djuret.

¹ Man märke notalet!

² Ej besläktade med svinegaren.

3. *Lemnhults socken, Östra härad.*

Munolet — halsolet — bröstolet — magolet — benolet. Olsdotter åt eld, drack vatten; våra svin ska få bot.

I tre heliga namn. Amen.

Under upprepande af ofvanstående hällas korn ur ena handen i den andra och gifvas sedan åt det sjuka djuret.

Efter en anteckning hos fru E. DANIELSSON på Högatorp i Lemnhults socken.

Bild. 6 (se nedan) återgifver »pilehankar» från Nye socken, Östra härad i Småland. Pilebankarna gjordes af nio pilkvistar, som hopvredos ansyls till lika många ringar eller hankar och uppradades på en pilgren. Brukades ännu 1878 vid botande af »villarpaskottet» och användes jämte »läsning» sålunda, att man med ena handen höll grenen, på hvilken hankarna voro uppträdade, och med den andra kastade dem en efter annan ansyls öfver den sjuke. Ingen fick stå i vägen för de kastade hankarna, ty då fick han »skottet». Se *Afbildningar af föremål i Nordiska museet*. 1. Småland. Stockholm 1888. Pl. 11. Bild 47.

PER GUSTAF VISTRAND.

